

utrujena, greben je bil sorazmerno strm. K sreči sva bila na grebenu in tako vsaj z orientacijo ni bilo težav. Zopet raztežaj za raztežajem, zabijanje cepina in varovanje. Videl sem le nekaj metrov grebena pred seboj, vse drugo so zakrivali oblaki in snežinke. Pozno popoldne je nehalo snežiti in oblaki so se razgrnili. Veličasten pogled: Globoko nekje spodaj vasice v Aosti, vse naokrog pobeljeni vrhovi, Mt. Blanc v rdečem siju sonca, po nebu pa je silovit veter razganjal oblake. Vršni greben, ki povezuje oba vrhova Mt. Blańca, se je strašno počasi približeval. Raztežaji so se nizali, grebena pa ni in ni bilo konca. A nekje je bil kljub temu tudi zadnji raztežaj. Še malo, še par metrov. Zdajci zasadim cepin na drugo stran vršnega grebena, se zavalim čezenj in rohnim od veselja v veter, ki me kar prestavlja. Ko je prišel na greben še Žan, nisva imela niti toliko časa, da bi si segla v roke. Že sva hitela dalje proti pravemu vrhu Mt. Blanca, saj je bilo dneva še zelo malo. Veter je bil strahovit. Drobna zrnca snega so pikala v lica in v solzne oči, vsakih nekaj trenutkov je butnil v naju močan sunek vetra, ki naju je, če že ne prestavil za nekaj metrov, vsaj podrl na tla. Čez vrh Mt. Blanca sva hitela brez besed, kajti obadva sva si želela, da bi čimprej prispela do bivaka Vallot. Ko sem vstopal, se je že zmračilo. Za konec sem se v bivaku še spotaknil, tako da sem vse štiri pomolil od sebe in sem s preklinjanjem zbudil oba Angleža. Njiju je dobilo neurje pred nama. Vsi smo si želeli le še spati in kljub mrazu, ki je grizel v bivaku, nas je zbudil šele naslednje jutro hrup helikopterja, ki je pristal poleg bivaka. Pilot je poizvedoval, če je vse v redu, saj je vremenski preobrat marsikoga neprijetno presenetil. Ko smo prišli k sebi, smo skupaj z Richardom in Johnom sestopili čez ledenik Bossons v dolino. Popoldne smo bili že v našem taborišču v Chamonixu. Prijatelji so naju bili veseli, saj jih je že skrbelo, da je kaj narobe. Odšli so že na žandarmerijo, tako sva jim naročila. Tam so pa od pilota zvedeli, da sta v Vallotu dva Jugoslovana, prvi majhen, ki dobro govori francosko, in drugi velik, ki se na postelji samo smehlja. V taboru je bilo tudi nekaj pijače za proslavljanje, vendar smo jo še nabavili, saj sta bila naša gosta tudi Angleža in Japonec, ki je taboril z nami. Zvečer, ko smo bili vsi zbrani, razen tržiških fantov, ki so se še dajali z Walkerjevim stebrom v Grandes Jorasses, se je slišalo po vsej dolini hrupno petje, kakršnega zmoremo menda res le Kranjci. Naslednje dopoldne so prišli tudi Tržičani, utrjeni a veseli, da so splezali težko smer v tako slabih razmerah. Popoldne je bilo na programu še kopanje. Zvečer sem se odpravil proti domu, kajti v Ljubljani me je čakal študij, ki sem ga res precej zanemaril. Ni mi žal, kajti doživetja, ki sem jih opisal, so nepozabna.

DRAGO MEZE, POREČJE KOKRE V PLEISTOCENU*

MILAN NATEK

zadnjem štirinajstem zvezku Geografskega zbornika je natisnjena tudi Mezetova študija z gornjim naslovom. Delo je plod večletnega in temeljitega terenskega proučevanja. V njem je prikazan in osvetljen zahodni predel Kamniških ali Savinjskih Alp ter del Karavank v območju Jezerske kotlinice kakor tudi ravnina Kranjskega polja, skratka razčlenjeno in proučeno je celotno porečje Kokre.

Že v preteklosti je bila problematika pleistocenske poledenitve Savinjskih ali Kamniških Alp kakor tudi Karavank predmet številnih zanimanj in raziskav. Z načrtnim proučevanjem so že pred prvo svetovno vojno pričeli avstrijski geomorfologi, katerih delo

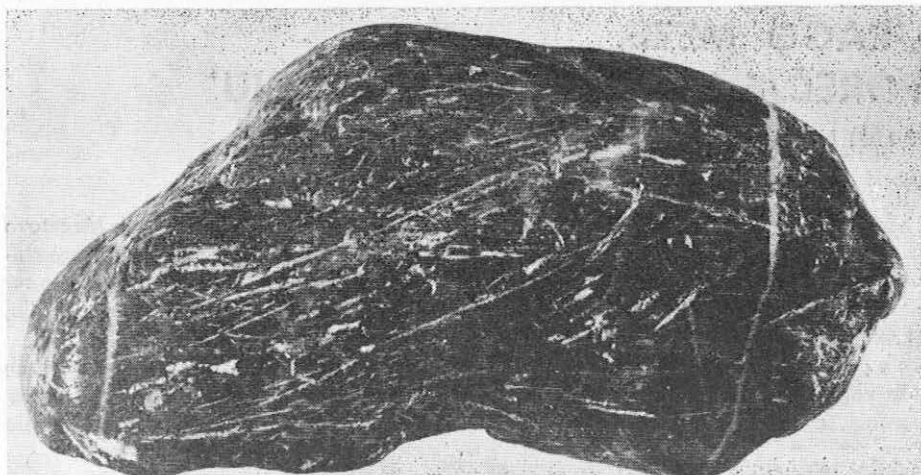
so nato nadaljevali naši domači strokovnjaki (npr. F. Seidl, A. Melik, I. Rakovec idr.). Toda nezadržen razvoj naravoslovnih znanosti po zadnji vojni je prinesel tudi v številne geomorfološke študije nove poglede na razvoj reliefa, ki je rezultat dinamičnega in sočasnega učinkovanja podnebnih, tektonskih, kamninskih, vegetacijskih in drugih lastnosti posameznih območij. Zato ni presenetljivo, da je tudi med slovenskimi geografskimi študijami vse več takih, ki posegajo v prevrednotenje dosedanjih spoznanj o nastanku in izoblikovanju našega površja. In prav v sklopu tega proučevanja smo v zadnjem poldrugem desetletju dobili nekaj dokaj novih, marsikdaj tudi povsem originalnih, predvsem pa sodobnejših pogledov na nastanek in razvoj reliefa v poedinih predelih Savinjskih ali Kamniških Alp.** In v krog takšnih in podobnih raziskovalnih prizadevanj z vso upravičenostjo uvrščamo najnovejše Mezetovo delo. Tudi med našimi ljudmi se vse bolj in bolj širi in povečuje zanimanje za gore. Pri tem pa tudi ne moremo prezreti številčno ne najbolj šibkega kroga tistih planincev, ki jih v gore ne privlačujejo samo športno-rekreativni užitki in nameni, temveč je med njimi vedno več zanimanja za spoznavanje in umevanje celovite podobe »planinskega sveta«. Zafegadelj vedno več obiskovalcev gora sega po strokovno-znanstveni književnosti, ki jim razkriva, pojasnjuje, pogloblja pa tudi razčlenjuje podobo življenja na posameznih gorskih območjih.

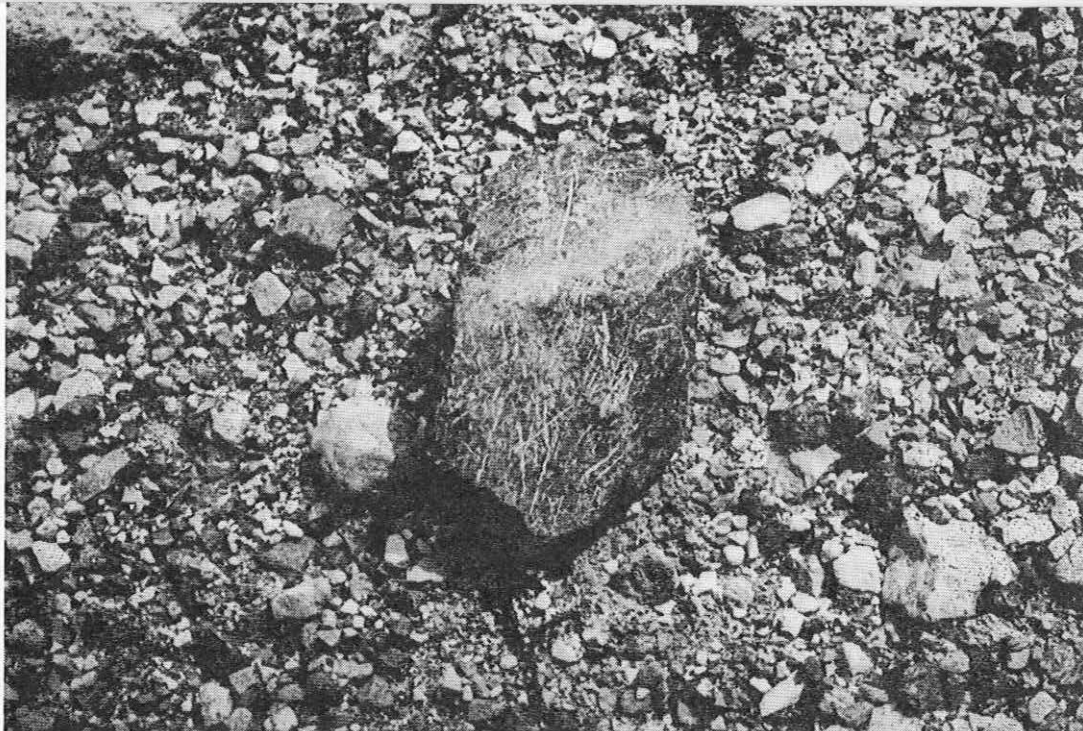
Čeprav je bil Mezetov osnovni smoter, da s sodobnejšimi in bolj celovitimi pristopi razvozla in kolikor toliko tudi prikaže dogajanja v dolinah in po dolinicah, po planjavah in pobočjih ter v ostenjih poedinih predelov v porečju Kokre, pa nam je s tem pravzaprav tudi osvetlil in izostril današnjo sliko površja v tem predelu Kamniških Alp. Večkrat, ko zaverovani v svoje vsakdanje tegobe poujemo po nehrupnih dolinicah (med njimi nas avtor še posebej opozarja na samotnost in mikavnost Grde doline v Roblekovem kotu pod Krvavškim pogorjem), ki se končujejo ob Kokri, niti ne vidimo in tudi ne dojemamo vseh razlik in razločkov med pobočji, danjami, ravninami ali med bregovi posameznih potokov. Vse razlike med njimi so najčešče pogojene zaradi različnosti njihove kamninske zgradbe, svojstvenih preoblikovalnih procesov itd. Ponavadi tudi ne razmišljamo ne o vlogi teras in uravnjav v vsakdanjem življenju, ne o kakršni koli vzročni povezavi med oblikami površja, o njegovi gospodarski namembnosti in izrabi, kakor prenekaterikrat tudi ne o kar najbolj mojstrsko

** M. Sifrer, Porečje Kamniške Bistrice v pleistocenu. Delo 4. razreda SAZU, Ljubljana 1961; isti, Kvartarni razvoj Dobrav na Gorenjskem. Geogr. zbornik, XI, Ljubljana 1969; D. Meze, Gornja Savinjska dolina. Nova geomorfološka dognanja o razvoju pokrajine. Dela 4. razreda SAZU, Ljubljana 1966.

Oraženec, skala, ki so jo obrusile druge trše skale in drobir med ledeniškim transportom; raze potekajo v različnih smereh. Je iz Ravenskega ledenika, teman apnenec, zato so raze vidnejše

Foto dr. Drago Meze

Oraženec podstoržiskega ledenika

Foto dr. Drago Meze

izbranih seliščih naših (hribovskih) kmetij. Toda tudi gorski svet kot celota, kakor njegovi posamezni deli, živijo kot udje celote svojstveno življenje. Nastaja in raste in odmira po svojih zakonitostih. V sleherni steni in skali, in celo v posameznih prodiščih in meliščih, da, celo v poedinih prodnikih in oražencih s strokovnimi predstavitvami spoznavamo njihovo podobo in pomen v preteklosti in sedanjosti.

Čeprav študija zajema področje, ki je bilo že v preteklosti večkrat deležno proučevanja, pa nam kljub temu prinaša ne samo nove poglede na kvartarni razvoj porečja Kokre, temveč znatno dopolnjuje dosedanje znanje o zaledenosti in sploh o obsegu tukajšnjih ledenikov. Nova dognanja in dopolnitve še prav posebej izstopajo pri prikazu in razčlenitvi Roblekovega, podstoržiskega in jezerskega ledenika. V neposredni zvezi z opisi pleistocenskih ledenikov, ko se takorekoč na osnovi njihove zapuščine, ki je ohranjena v najrazličnejših oblikah bodisi po pobočjih ter dolinah, bodisi v nižjem, že izvenalpskem svetu, srečujemo z njihovim življenjem in seznanjamo se tudi s takratnimi jezerci. Eno izmed zaježitvenih ledeniških jezer je bilo na Gmajni na Zgornjem Jezerskem, kjer se je močviren svet zadrževal vse do današnjih dni. Drugo jezero, ki je bilo tudi v neposredni zvezi s poledenitvijo obravnavanega predela Kamniških Alp, postavlja avtor v Češnjevku pri Cerkljah, katerega odkladnine se danes izrabljajo v opekarniške namene. Ledeniki in njihov preoblikovalni proces so zapustili svoje karakteristične sledi v številnih krnicah. Prav markantno je pot ledenikov oziroma njihovo drsenje zarisano s številnimi balvani, morenami in v njih nahaajajočih se oražencih.

V sklop Mezetove študije sodi tudi morfogenetika proučitev obsežnega Kranjskega polja. To prostrano, po večini intenzivno kultivirano zemljišče je pravzaprav ogromen vršaj Kokre, v katerem so vidni sledovi desetih teras. Staro, predwürmsko strugo Kokre postavlja avtor vzhodno od današnje, ko je tekla mimo Srednje vasi in Šenčurja do Smlednika, kjer je dohitela Savo. Z nasipanjem v würmski dobi se je korito Kokre vse bolj prestavljalo proti zahodnemu robu vršaja, kjer je njena struga še danes. Ta je od Visokega navzdol zelo globoka; izoblikovana je v obliki pravega kanjona ter zajedena v odpornejše plasti konglomerata. Na vzhodnem robu Kranjskega polja je (Cerkljanska) Reka, ko prestopi iz hribovskega sveta na ravnino, nasula

obsežen vršaj, ki se v svojem strženu za več deset metrov dviga nad ravnino Kranjskega polja. Tudi ta daje obalpskemu svetu svojstveno mikavnost. Skratka, v študiji je celotno porečje Kokre prikazano kot enoten organizem s številnimi svojstvenimi odtenki, za katerega so značilne skupne poteze v njegovem razvoju v toku pleistocena. Značilnost celotnega Mezetovega proučevanja in pisanja je poleg drugega tudi v prikazovanju namembnosti in izrabe poedinih pojavov oziroma površinskih oblik. Tako moremo tudi v tem delu dobiti zelo nazoren vpogled v to, kakšne površinske oblike so si posamezne kmetije in naselja izbrala za svoja selišča in katere so namenile intenzivnim ali ekstenzivnim zemljiškim kulturam.

Razprava o porečju Kokre v pleistocenu nam z odgovori na številna vprašanja pojasnjuje vso zapletenost njegove današnje podobe. To pa je tisto, kar želimo spoznati in sprejeti. In kadarkoli obiščemo posamezna območja v zahodnih Kamniških ali Savinjskih Alpah, je ne le koristno, marveč tudi potrebno, da se z njimi dodobra seznanimo. In enega izmed zanimivih pogledov v njihov razvoj in v strukturo njihovega življenja nam odpira in razgrinja prikazana Mezetova študija.

NEKAJ STVARI, KI STE JIH PUSTILI PRI MENI

VITEK SMOLEJ

»Zbogom,« je rekla Lisica. »Še to, moja skrivnost: Enostavna je: dobro vidiš le s srcem. Bistveno je očem skrito.« »Bistveno je očem skrito,« je ponovil mali princ, da bi si zapomnil.

V kočjo smo lezli kot ščurki skozi majhno okno na stopnišču. Čim bolj zadaj si bil v vrsti naveličanih in po malem že tudi nestrpnih postav, ki jih je zlagoma zakrival padajoči sneg, tem večja je bila luža, v katero si po boju z ozkim vhodom padel. Po tleh v jedilnici je bila razmetana premočena oprema in če si uspel prebiti se med polnoge prijatelje, ki so se kot opice stiskali k nič kaj razvneti peči, ti je za vrat kapalo z oblek, ki so visele spod stropa.

A tudi to je bilo pravo razkošje, potem ko smo ves dan gazili po Hribaricah. Zgubili smo se, čeprav so bili z nami izprašani gorski vodniki, da nas je vodil Ciril in da smo hodili počasi in premišljeno od markacije do markacije. Zgubili smo se celo dvakrat – še sedaj se prepiramo, kje pravzaprav smo takrat buljili v meglo, ki nas je zasipala s snegom. – Kljub vsemu smo se izmazali, po zaslugi nekaj mučencev, ki so z jezikom do tal križarili sem ter tja po megli in nazadnje odkrili naslednjo markacijo, ki je bila kakih petdeset metrov višje na planoti.

S prvim mrakom smo se privlekli do Vodnikovega doma. Bil je že na običajni način – na divje – odprt. Skozi okna je v hišo lezla noč, mi pa smo kinkali okoli peči, če je bil ravno prostor, in vsake toliko časa začeli znova brskati po nahrbtnikih v upanju, da najdemo kakšen prezrt košček suhe obleke. Pa se nam je vse v megli in viharju vrh Hribaric zgubilo v zrak.

Čez čas sem se odpravil s premočenimi čevlji v kuhinjo. Kot vedno so se Jeseničani spravili na kup na toplo, sedeli so na zaboju za drva ob štedilniku in prepevali. Dva sta skrbela za ogenj, ostali pa so brundali in mrmrali in pri tem pobožno gledali v plamene.

Božo je bil v odsotnosti glavnega komandirja Angele postavljen za šefa kuhinje. Fantje so ga začeli dražiti z dekletji, pa se jim ni dal. Kar takoj je imel eno na kolnih.